

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

Google Scholar

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdulkarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAXTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНА.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafuz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI VAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Bahodir o'g'li	
ДЕМОКРАТИК TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	

BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN.....	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH.....	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJINING DRAYVERI SIFATIDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	349
Jannazarova Gauzar Kaipnazarovna	
Raxmatova Sevinch Sobir qizi	
O'ZBEKISTONDA IFRSGA O'TISH JARAYONIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI: UZAUTO MOTORS MISOLIDA.....	353
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Jo'rayeva Zahro Toshpo'latovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	358
Pyotr Kim	
TOSHKENT VILOYATI BO'STONLIQ TUMANIDA TURISTIK ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIYIQTISODIY AHAMIYATI (DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA).....	364
Tolibboyev Zafarbek Axror o'g'li	
TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	372
Qarshiboyev Lochinbek Xusan o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	379
Muxidinov Ayubbek Nuritdinovich	
QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL.....	382
Rahimov Sardor Uralovich	

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING JOYLASHUVINING HOZIRGI HOLATI.....	388
Kudratov Muhammad Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA STATISTIK MA'LUMOTLARNI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAHLIL QILISH IMKONIYATLARI.....	393
Umarov Abbas Nuriddin o'g'li	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ, СТРУКТУРНАЯ ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ И СЦЕНАРИИ РАЗВИТИЯ.....	400
Муниса Турдибаева	
TURIZM SOHASIDA SIRKULYAR IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	410
Yuldosheva Laylo Isroilovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	416
O'ramov Jahongir Jo'rayevich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MUNOSABATLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH.....	421
O'lolokulova Feruza Mansurovna	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA YUQORI TEXNOLOGIK USKUNALARNI XARID QILISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA UMUMIY EGALIK QIYMATI (TCO) KONSEPSIYASINING AHAMIYATI	428
Dadamuxamedov Abduvaxob Abduvaxidovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOTNI TUZISH VA TAQDIM ETISH HAMDA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Xalilov Bahromjon Bahodirovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGINING SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY SUG'URTA MEKANIZMLARINI JORIY ETISH.....	441
Kalenov K.T.	
TIJORAT BANKLARIDA IPOTEKA KREDITLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	445
Sobirov Sayfiddin Baxrom o'g'li	
ADIR EKOTIZIMLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARI TAHLILI	455
Qodirov Hamidullo Madaminjonovich	
AQSH VA XITOIY O'RTASIDAGI SAVDO URUSHINING JAHON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	466
Maxmudillayev Bahromjon Shavkatjon o'g'li	
O'ZBEKISTON FERMERLARINING XALQARO BOZORLARGA KIRISHINI KENGAYTIRISHDA EKSPORT KOOPERATSIYALARIDA ISHTIROK ETISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI MARJINAL BAHOLASH	472
Tursunqulov G'olibjon Shavkat o'g'li	
TECHNOLOGY AND MODERN TOURISM: PAVING THE WAY FOR A SUSTAINABLE ENVIRONMENT.....	482
Freshta Qayoumi	
SUG'URTA KOMPANIYALARIDA INVESTITSIYA PORTFELINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARI	488
Ergashev Olim Kenjayevich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA SEKTORIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	496
Ergashev Olim Kenjayevich	
ВЛИЯНИЕ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ НА ПОВЫШЕНИИ РЕСУРСНОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ.....	503
T.B. Kim	

TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI AUDITIGA KOMPYUTERLASHTIRILGAN AUDIT USULLARI (CAATS) VA TAHLILYI AMALLARNI JORIY ETISH	509
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
JAMIYAT EVOLYUSIYASIDA BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHNING AHAMIYATIGA DOIR NAZARIY TALQINLAR.....	516
Aripov Oybek Abdullayevich	
Rustamov Dilshodjon Shaydullo o'g'li	
SUG'URTA FAOLIYATINI BOSHQARISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	523
Umarova Aziza Hamidovna	
O'ZBEKISTON MAJBURIY SUG'URTA BOZORIDA TARIF SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI.....	529
Qo'ziyeva Nozima G'ayrat qizi	
O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSIYALARNI FAOL JALB QILISH XUSUSIDA.....	535
Artikbayev Dilshod Mumindjanovich	
O'ZBEKISTONDA DUKKAKLI EKINLAR BOZORIDA NARX O'ZGARUVCHANLIGI VA FERMERLARNING DAROMAD BARQARORLIGI	541
Islamova Malika Ilyos qizi	
ISLOM MOLIYASI VA YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNES MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH	547
Jo'raqulova Muhlisa Jahongir qizi	
СОВРЕМЕННЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ УГРОЗЫ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ И ПРИЧИНЫ ИХ ВОЗНИКНОВЕНИЯ	553
Петр Ким	
BAA VA O'ZBEKISTONDA ISLOMIY BANKCHILIK TO'G'RISIDAGI QONUNLARNING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	559
Bektemirov Muhiddin Shomirza o'g'li	
QURILISH KORXONALARIDA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI BOSHQARUV TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	564
Arifdjanova Zilola Dilshodovna	
YENGIL SANOAT KORXONALARI FAOLIYATIDA MARKETING KOMMUNIKATSIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH (Buxoro viloyati to'qimachilik korxonalarini misolida).....	570
Muxsinov Bekzod Toxirovich	
JAHON TURIZMIDA DIVERSIFIKATSIYA, GLOBALLASHUV, GLOKALLASHUV TENDENSIYALARI	579
Raxmatulla Hayitboyev	

JAHON TURIZMIDA DIVERSIFIKATSIYA, GLOBALLASHUV, GLOKALLASHUV TENDENSIYALARI

Raxmatulla Hayitboyev
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
E-mail: temursayyoh@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada xalqaro turizmdagi hozirgi tendensiyalar — diversifikatsiya, globallashuv va glokallashuv jarayonlari tahlil qilingan. Shuningdek, Samarqand viloyatida turizmni samarali rivojlantirishda diversifikatsiyalashning turlari hamda ularning o‘zaro bog‘liqligi usullaridan foydalanish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: diversifikatsiya, bozor segmenti, konsratsiya, gorizontal diversifikatsiya, strategiya, kategoriya, sinergizm samarasi, ekzogen omillar, endogen omillar, konglomerat diversifikatsiya.

Аннотация. В статье проанализированы современные тенденции международного туризма, включая процессы диверсификации, глобализации и глокализации. Также представлены рекомендации по использованию различных видов диверсификации и методов их взаимосвязи для эффективного развития туризма в Самаркандской области.

Ключевые слова: диверсификация, сегмент рынка, концентрация, горизонтальная диверсификация, стратегия, категория, эффект синергизма, экзогенные факторы, эндогенные факторы, конгломератная диверсификация.

Abstract. The article analyzes current trends in international tourism, including the processes of diversification, globalization, and glocalization. It also provides recommendations on the application of different types of diversification and their interrelated methods for the effective development of tourism in the Samarkand region.

Keywords: diversification, market segment, concentration, horizontal diversification, strategy, category, synergy effect, exogenous factors, endogenous factors, conglomerate diversification.

KIRISH

Respublikada turizm bozorining turli segmentlariga yo‘naltirilgan turizm mahsuloti va xizmatlarini diversifikatsiya qilish, ularning raqobatbardoshligini yanada oshirish, maqbul va qulay ichki va xalqaro ziyorat turizmi muhitini yaratish, transport yo‘nalishlarini kengaytirish, transport xizmatlari sifatini oshirish, turizm mahsulotlarini keng targ‘ib qilish, shuningdek, mamlakatimizning sayohat va dam olish uchun xavfsiz manzil sifatidagi imijini mustahkamlash maqsadi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston Respublikasida ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi farmonida belgilangan [7].

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning “O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi farmonidan quyidagilarni keltirishimiz mumkin: “Mamlakatda turizmni milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, hududlarni jadal rivojlantirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish, aholining daromadlari va turmush darajasini oshirish, mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligini oshirishni ta‘minlovchi strategik tarmoqlardan biri sifatida rivojlantirish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda” [8].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jahon turizmida diversifikatsiya sezilarli tendensiyaga aylanmoqda (yangi lotincha — diversificatio — o‘zgarish, turli-tumanlik; lotincha — diversus — har xil va facere — qilish). Diversifikatsiyani quyidagicha tushunish mumkin: qandaydir mahsulot va xizmatga ixtisoslashgan tor ishlab chiqarishdan voz kechib, faoliyatni kengaytirib, turli-tuman mahsulotlar va xizmatlarni yaratish ixtisosligiga o‘tish va rivojlantirish; faoliyat sohalari ko‘paytirish, faoliyati bilan bog‘liq bo‘lmagan tarmoqlar bilan ishlashning uddasidan chiqish, bozordagi segmentini kengaytirish va boshq. [11].

Bozor xo'jaligining shakllanganligi bosqichma-bosqich amalga oshganligi ma'lum. Albatta, har bir bosqichning rivojlanishi bir-biriga qarshi bo'lgan ixtisoslashish va diversifikatsiya darajalarini hisobga olgan holda turlicha tavsiflanadi. Tarixiy manbalarga qaytsak, shuni ta'kidlash kerakki, ko'plab davlatlarda diversifikatsiyaning iqtisodiy kategoriya sifatida yuzaga chiqishi XX asrning o'rtalariga, taxminan 50-yillarga, ishlab chiqarishni samarali o'stirish uchun ichki manbalarning nisbatan tugayotganligi davriga to'g'ri keladi [13].

Diversifikatsiyani haqiqiy tushunish kompaniyaning faoliyatlarini yangi sohalarga ta'sirini tarqatish jarayonlari bilan bog'liqlikdan iboratdir, deb xulosa qilish to'g'ri bo'ladi. Agar kompaniya o'z oldiga qo'ygan maqsadi va vazifalarini bajarish bo'yicha kutiladigan daromadlarini yuqori darajalarda saqlab turish imkoniyatlariga ega bo'lsa, diversifikatsiya yangi strategik maqsad bo'la olmaydi va unga ehtiyoj ham yo'q, deb hisoblashadi [11].

Turizmga ta'sir qiluvchi bosh omil — bozordagi ulushning yirik kompaniyalar qo'lida to'planishi davom etayotganligi hisoblanadi. Turizmning hozirgi zamonaviy bosqichda rivojlanayotganligi va uning tashkiliy shakllanishidagi muhim xususiyati esa turizm biznesiga transport, savdo, sanoat, bank, sug'urta va boshqa kompaniyalarning kirib, kuchayib borayotganligi hisoblanadi [15].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda iqtisodiy-ijtimoiy va geografik tahlil, tizimli va qiyosiy tahlil usullari, shuningdek, empirik tadqiqot usuli sifatida so'rovnoma (anketa) usuli qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Iqtisodiyot va ilmiy-texnika taraqqiyoti o'sishining sekinlashayotganligi muhitida xalqaro bozor uchun kurash ishlab chiqarishni global qayta qurishni talab qildi. Zamonaviy texnika va innovatsion texnologiyalarni qo'lga kiritish yoki sotib olish ishlab chiqarishni kelgusida rivojlantirishda asosiy rolni o'ynamadi, natijada kapitalning konsentratsiyalashuvida eng ommaviy tarqalgan diversifikatsiyani qurish ehtiyoji kelib chiqdi.

Diversifikatsiyaning maqsadi:

- firmaning, biznesning o'sishi uchun yangi gorizontlarni ta'minlash;
- bitta bozorga, bitta mahsulotga, bitta markaga bog'liqlikni pasaytirish;
- bozorning mavsumiy tebranishini tenglashtirish.

Diversifikatsiyalarning strategiyasi. Ma'lumki, tarmoqdagi yo'nalishlarning biznes uchun to'planishi uni boshqarish nuqtayi nazaridan juda ko'plab tashkiliy, boshqaruv va strategik qulayliklarni amalga oshirishni keltirib chiqaradi. Natijada qo'shimcha vaqt va kuchlarning talab qilinishi, bu vaqtni topish va kuchlarni tashkil qilish muddatlarida, albatta, ishlab chiqarishga qo'yilgan xarajatlardan olinadigan daromadlar pasayadi. Diversifikatsiyalashning strategiyasini yaratish aynan shu tariqa kelib chiqadi. Korxonada ishlab chiqarishda kelib chiqqan bu muammolarni yo'qotish va turli resurslarni optimal qayta taqsimlash uchun korxonaning diversifikatsiyasi aniq qurol sifatida turli maqsadlar va vazifalarni oldinga chiqarib, korxonada iqtisodini qayta ko'rib chiqish yo'nalishlarida muvofiqlashtiruvchi rolni bajaradi.

Diversifikatsiya jarayonlari kompaniya faoliyatidagi muhim tarkiblarni (tayyor mahsulot, kompaniyaning tarmoqdagi o'rni, bozordagi realizatsiya va boshq.) modifikatsiyalash bilan mustahkam bog'langan. Kompaniyaning diversifikatsiyasi ichki va tashqi bozor egiluvchanligida yangi yutuqlarga erishishning asosi bo'ladi. Diversifikatsiya haqidagi oqilona qaror joriy yildagi kutiladigan natijalar uchun ham, kelgusidagi bashoratlarda kutiladigan natijalar uchun ham qabul qilinishi mumkin. Diversifikatsiyalar strategiyalarini tarqatish quyidagi holatlarda maqsadli bo'ladi:

- biznesning rivojlanish salohiyatlari sezilarli pasayishni boshlaganda;
- boshqa tarmoqda faoliyat ko'rsatish uchun imkoniyatlar paydo bo'lganda;
- hozirgi salohiyatlari bilan boshqa tarmoqlarga qo'shilish, birga ishlash imkoniyatlari mavjud bo'lganida;
- ishlab chiqarishda chiqimlarning ko'payishi;
- katta resurslarning (jumladan, tashkiliy) mavjudligi.

Diversifikatsiyalarning strategiyasini ishlab chiqishda quyidagi mezonlar diqqat va e'tiborda bo'lishi kerak:

- kompaniyaning hozirgi va kelgusidagi jozibadorligi;
- kompaniyaning boshqa tarmoqlarga kirishi uchun xarajatlar hisob-kitobi;
- qandaydir (izlab topiladi) imkoniyatlarning borligi (sinergizm samarasi).

1. Gorizontali diversifikatsiyalar strategiyasi — yangi texnologiyalardan foydalanib yangi mahsulotlar ishlab chiqarish.

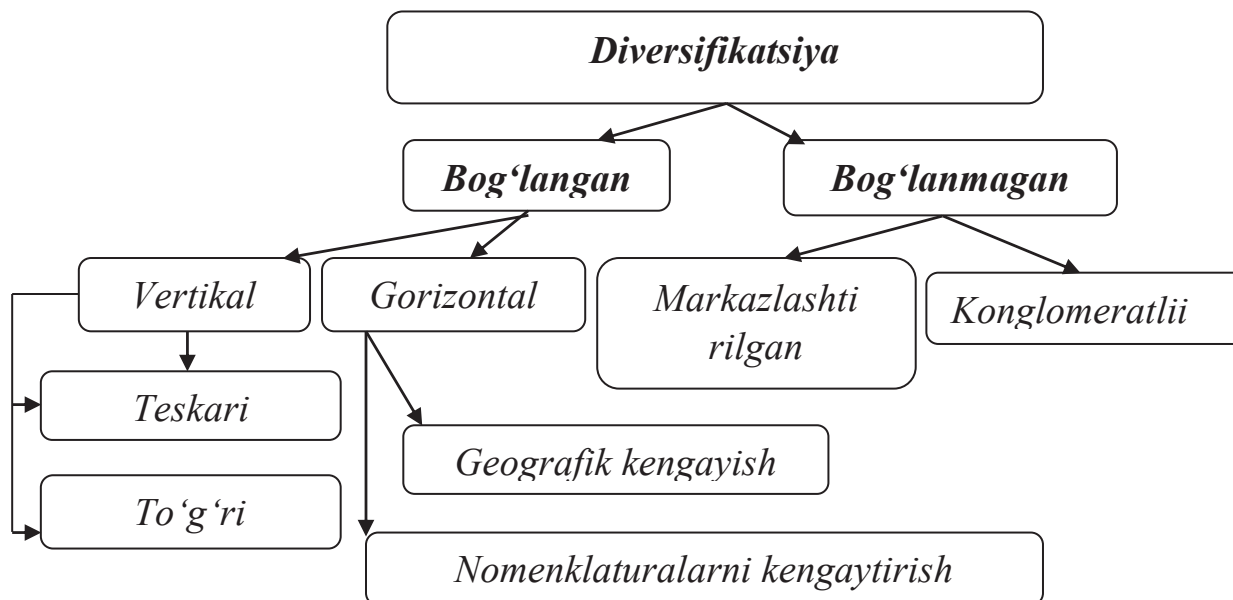
2. Markazlashtirilgan diversifikatsiyalar strategiyasi — korxonadagi mavjud texnologiyalardan foydalanib yangi mahsulotlar ishlab chiqarish.

3. Konglomeratli diversifikatsiyalar strategiyasi — bu strategiya yangi mahsulotlar ishlab chiqarishni ta'minlaydi. Bu yangi mahsulotlar oldingi mahsulotlarni ishlab chiqarayotgan texnologiyalar bilan bog'liq emas.

Turizmning borligi va rivojlanishidagi sharoit juda ko'plab omillarning ta'siri bilan bog'liq bo'lib, jamiyatda doimiy ravishda yuzaga kelib chiqadigan vaziyatlarga, xalqaro siyosiy muhit, geosiyosiy, geoiqtisodiy va boshqa sharoitlarga moslashish zaruriyatini talab qiladi.

Bu moslashishda turli kuchlarga ega bo'lganlar va doimiy, o'zgaruvchan ta'sirlarning davomiyligiga chidaganlar turizmning dinamik rivojlanishini aniqlaydilar va jahonda, shuningdek, regionlarda va alohida davlatlarda turizmning o'ziga xos bo'lgan tarkibini shakllantiradilar. Hozirda xalqaro tendensiyadagi diversifikatsiyaning 2 ta tipini ajratishadi (1-rasm).

1-rasm. Diversifikatsiyalarning tiplari va biri-biri bilan bog'liqligi

Bular tabiiy-iqlim, madaniy-tarixiy, ijtimoiy-iqtisodiy, demografik, siyosiy-huquqiy, ilmiy-texnik, ekologik, geografik va etnik omillardir. Turizmning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi tashqi omillar bilan birgalikda turizm sohasida bevosita yuzaga kelib chiqadigan voqealar va tendensiyalar — endogen omillar ham bor. Bularga joylashtirish vositalari, transport, ovqatlanirish korxonalari, ularning jihozlanganligi va moslashtirilganligi, kommunikatsiya tizimining joriy qilinganligi bilan bog'liq moddiy-material-texnik omillar; turistik xizmatlarga talab va taklif bilan bog'liq omillar, shuningdek, texnologik va institutsional omillar kiradi.

Globallashuv tendensiyalari bilan birgalikda dunyoda turizmdagi standart va me'yorlarni bir xil qilishga olib boruvchi, etnomadaniyatning o'ziga xosligini tekislovchi, madaniy bir xillikni bir holatdan ikkinchi bir holatga o'tkazuvchi, milliy chegaralarni yemiruvchi qarshi tendensiyalar — muayyan, mahalliy globallashuv, global qiziqishlar, manfaatlarni va mahalliy o'ziga xoslikni sintez qilish yo'li bilan umumjahon jarayonlarini integratsiya qilish maqsadidagi tendensiyalar ham bor. Bu hodisaga, voqeaga taniqli sotsiolog Roland Robertson — «glokallizatsiya» (glokallashuv — global lokallashuv) deb nom berdi [14].

Glokallashuv jarayonida global bozor uchun moslashgan turistik mahsulotni ishlab chiqishda regional va mahalliy chegaralar hamda o'ziga xos bo'lgan fe'l-atvorli xususiyatlar qo'shib ketadi, marketing prinsipi — «global fikrla — muayyan joyda harakat qil» rivojlanadi. Boshqa so'z bilan aytganda, trend glokallashuv turizmdagi globallashuv hodisasidagi dam olish va sayohatning bir xilli modeli, turistik xizmatlarning standartlashuvi va bir xilliligiga qarama-qarshi bo'lgan, turistik mahsulotga kiritilgan noyob mahalliy jozibadorlik, joydagi (lokal) o'ziga xos muhit, mahalliy hamjamiyat madaniyatining ruhini aks ettiradi.

Glokallashuv asosida iqtisodiy masalalar bilan birgalikda ekologik muammolar va xavfsizlik jarayonlari yotadi, bu jarayonlarda harakat qiluvchilar davlat tarkiblari va xususiy biznes, jamoaviy va ijtimoiy institutlar, madaniy tashkilotlar hisoblanib, mahalliy hamjamiyatning samarali rivojlanishi va yakalliklarning madaniyat, ijtimoiy kooperatsiyalar, taraqqiyot uchun o'zaro hamkorlik va o'zaro faoliyatda bo'lishini ta'minlaydi.

Jahon turizmi rivojlanishida yildan yilga ustuvorlikka intilib borayotgan ekoturizmga 3 ta yo'nalishni ajratish mumkin:

1. jahonning milliy parklari, tabiat qo'riqxonalari va tabiat rezervatlariga turistik oqimning oshib borishi (globallashuv);
2. okeanlar va dengiz sohillarida ekoturizm-rekreatsiya yo'nalishidagi turistik oqimning oshib borishi (globallashuv);
3. davlatlarda ichki ekoturistik oqimning oshib borishi (glokallashuv) [12].

Biznesda qo'shimcha yangi mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyatlarini izlash va foydalanishga asoslanuvchi markazlashtirilgan diversifikatsiya o'zining rivojlanishini boshladi. Bunda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar biznesning markazida turishini davom ettiradi, yangisini ishlab chiqarish esa bozorni kengaytirish imkoniyatlarining kelib chiqqanligi, kompaniya yoki firma faoliyatining kuchayishi natijasida yangi texnologiyalarni o'zlashtirish asosida tayyorlanadi.

Masalan, xalqaro turizm statistikasidan ma'lum bo'ladiki, shahar turizmi yildan yilga tobora rivojlanib bormoqda. Chunki shahar aholisi tezda qiziquvchi, eng muhimi, turistik faoliyatni xush ko'ruvchilar, turistik mahsulotlarning iste'molchilari hisoblanadi. Bu qiziqishni o'z vaqtida anglab olgan turoperatorlar darhol "yangi shaharlar"ni izlashga tushdi va tezlikda topishdi. Ya'ni markazlashtirilgan diversifikatsiya doirasida dunyodagi katta shaharlar o'z nomlariga yangi qo'shimcha nomlarni ham qo'shib oldilar va bu o'z navbatida turistlarning qiziqishini keltirib chiqardi [10]:

1. Dunyoviy shaharlar (Global shaharlar) — London, New York City.
2. Milliy shaharlar — Ankara, Bucharest.
3. Madaniy shaharlar — Budapest, Prague, Vienna.
4. Madaniy meros shaharlari — Venice, Oxford, Kraków.
5. Badiiy shaharlar — Florence, Madrid.
6. Kreativ shaharlar — Helsinki, Barcelona (tolerantlik, talant, texnologiya).
7. Industrial shaharlar — Glasgow, Bilbao.
8. Sport shaharlari — Melbourne, Cardiff.
9. Festival shaharlar — Rio de Janeiro, New Orleans.
10. Futuristik shaharlar — Dubai, Tokyo.

Tourism Intelligence International konsalting tashkiloti dunyoning ko'plab shaharlarida turizmning rivojlanishini o'rganib, shunday xulosaga kelishdiki, shaharlarni rivojlantirish strategiyasi quyidagi tolerantlik tamoyillari asosida ishlab chiqilishi kerak:

- Talant va texnologiya; ochiqlik;
- innovatsiyani harakatlantirish;
- mas'uliyatli shahar turizmi;
- imkoniyatlar va aktivlar;
- rivojlanuvchi yangi bozorlar;
- madaniyat;
- marketing.

Xalqaro turizm shaharlar diversifikatsiyasi tendensiyasining kuchayib borishining asosiy sabablaridan biri, xalqaro turoperatorlarning xulosalari bo'yicha, shaharlarda turistik destinatsiyalarda turistik mahsulotlar xilma-xil va ko'p, bu turistik mahsulotlardan bo'sh vaqtlarda, dam olishda, ko'ngilochar vaqtini o'tkazishda ham qulayliklar yaratilgan. Shuning uchun ham madaniy-bilish turizmiga qiziqish faqat kuchayadi, shu sababli madaniy-bilish turizmidagi diversifikatsiyaning turlari va shakllari ham kengayadi.

Ko'p yillik an'analar bo'yicha sog'lomlashtirish turizmi turi global chegaralarda va tez rivojlanuvchi turizm turi hisoblanadi. Ekologik inqirozning global chegaralarda kuchayib borayotganligi, turli-tuman yuqumli kasalliklarning avj olishi odamlarni o'z sog'ligi haqida ko'proq o'ylashga, qayg'urishga majbur qilishi natijasida ular tabiatning betakror, toza ekologik muhitlarida dam olishga intilmoqda. Shu sababli bu turizm turini diversifikatsiyalashga turoperatorlar va turistik tashkilotlar jiddiy e'tibor qaratishi kerak.

Jahon turizmi taraqqiyotidagi rivojlanish yo'nalishlarining turistik talab va turistik ehtiyojlar natijasida diversifikatsiyalashuvi O'zbekiston turizmining shakllanishini takomillashtirishda davlat miqyosida anglab olindi va tushunildi. Mamlakat turizmini rivojlantirishni yangi istiqbolli bosqichga chiqarish uchun Prezidentimiz qisqa muddatlarda muhim Farmonlarni va Qarorlarni qabul qildi. Dastlab, O'zbekiston turizmini boshqarishning davlat tizimi takomillashtirildi [1.2.3]. Mazkur Farmon va Qaror O'zbekistonda milliy turizmni rivojlantirishni davlat miqyosida diversifikatsiyalashni amalga oshirdi. Chunki davlatimizning mustaqilligidan keyin mamlakatimizda turizmni shakllantirish va rivojlantirish uchun tashkil qilingan O'zbekturizm Milliy kompaniyasi o'z oldiga qo'ygan maqsadi va vazifalarini to'liq bajarib bo'lgan edi.

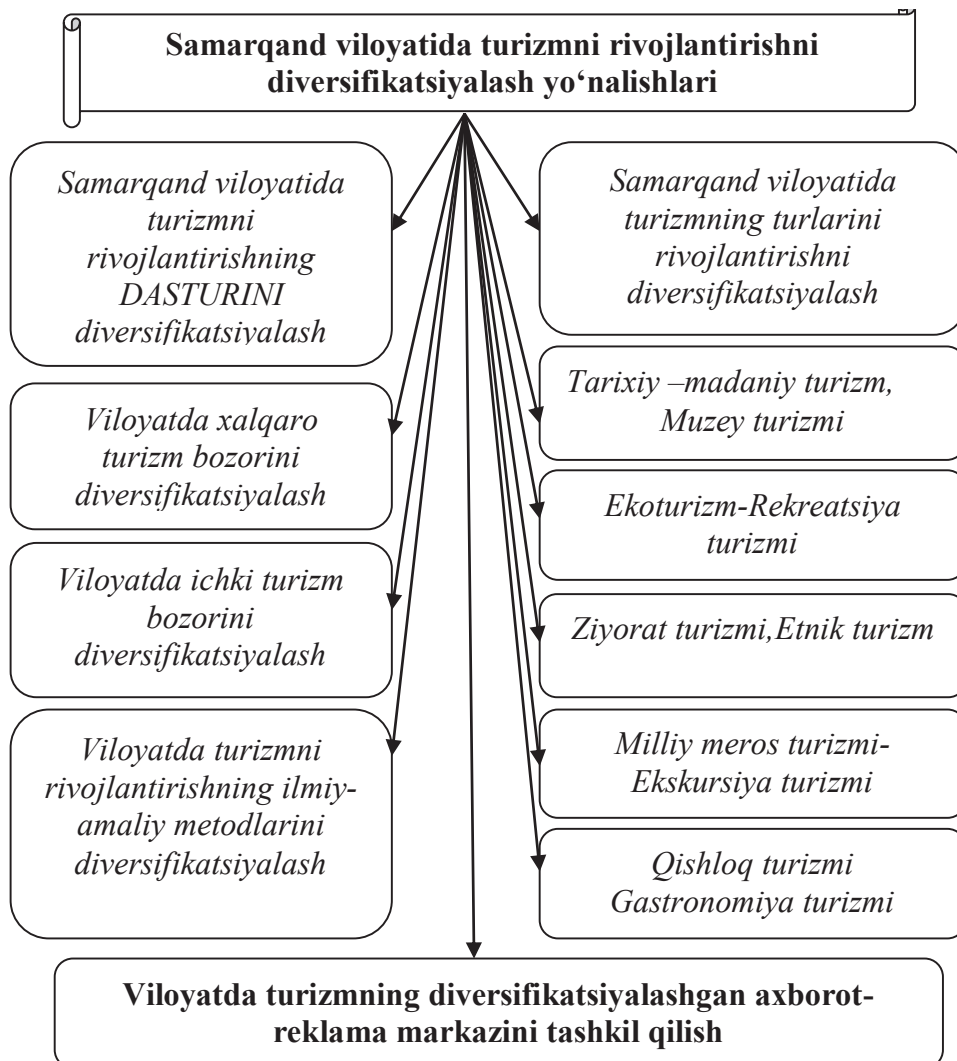
Prezidentimizning qayd qilingan Farmon va Qarorlarini bajarib borish davomida ma'lum bo'ldiki, mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda murakkab muammolar to'planib qolgan. Turizmni rivojlantirishdagi davlat miqyosidagi bu muammolarning, masalalarning strategik rejalarini, yo'nalishlarini ishlab chiqish, turizm sohasini rivojlantiruvchi va turizm sohasida xizmatlar hamda mahsulotlar ishlab chiqaruvchilarni o'z vaqtida qo'llab-quvvatlash uchun Prezidentimiz mamlakatimiz turizmini har tomonlama majmual va jadal rivojlantirish maqsadida qisqa muddatlarda yana farmon va qarorlarni qabul qildi [4].

Prezidentimizning mamlakatimizda turizmni rivojlantirish bo'yicha qabul qilgan Farmonlari va Qarorlarini o'rganishdan quyidagi xulosalar kelib chiqadi:

1. O'zbekiston milliy turizmni rivojlantirishda turizmning sohalari bo'yicha ixtisoslashishni amalga oshirish.
2. O'zbekiston milliy turizmni rivojlantirishda turizmning turlari bo'yicha ixtisoslashishni amalga oshirish.

Qayd qilingan xulosalarimiz bo'yicha Samarqand viloyatida turizmni rivojlantirishni diversifikatsiyalash tizimini tavsiya qilamiz (2-rasm). Bu tavsiya bo'yicha mamlakatimizdagi viloyatlarda turizmni rivojlantirish diversifikatsiyalari ichki turizmni, xalqaro turizmni va turizmning turlari bo'yicha amalga oshirish kutilgan maqsadlarni beradi [16.17.18.] (2-rasm).

2-rasm. Samarqand viloyatida turizmni rivojlantirishni diversifikatsiyalash yo'nalishlari

Mamlakatimizda hozirga kelib turizmning tarixiy-madaniy, ziyorat, milliy meros turizmlari rivojlanib bormoqda. Kelgusida ekoturizmni rivojlantirish istiqbolli yo'nalishlardan biri bo'lib borishining istiqbolli imkoniyatlari yuzaga chiqmoqda. Shuning uchun ham milliy turizmda, birinchidan, turizmning sohalari va, ikkinchidan, turizmning turlarini rivojlantirishning davlat dasturlari Prezidentimizning turizmni rivojlantirish haqidagi farmonlari va qarorlari asosida ishlab chiqilishi talab qilinmoqda. O'zbekiston milliy turizmni rivojlantirishdagi eng muhim masalalardan biri turizmning sohalari va turlariga ixtisoslashgan turoperatorlarni tayyorlash hisoblanadi [9].

XULOSA VA TAKLIFLAR.

1. Turizmni rivojlantirish va diversifikatsiya qilish yuzasidan olib borilgan o'rganishlardan ma'lum bo'ldiki, mazkur masala mamlakatimiz olimlari tomonidan kam o'rganilgan, ilmiy adabiyotlarda yetarli darajada yoritilmagan. Diversifikatsiya O'zbekiston turizmi amaliyotida deyarli qo'llanilmayapti.

2. O'zbekistonning turizm sohasini diversifikatsiya qilishning asosiy yo'nalishlarini (turizmni rivojlantirish dasturlarini diversifikatsiyalash, turistik xizmatlarni va mahsulotlarni diversifikatsiyalash, turistik bozorlarni diversifikatsiyalash, turistik resurslardan foydalanishni diversifikatsiyalash, turistik hududlardan va markazlardan foydalanishni diversifikatsiyalash) amalga oshirish lozim.

3. O'zbekiston turizmini rivojlantirishda diversifikatsiya qilishning ilmiy-nazariy va uslubiy asoslari mukammal o'rganilishi kerak.

4. O'zbekistonda turizm sohasining samaradorligini oshirishning, turistik xizmatlarning sifatini yaxshilashning, turizmning sohalari va turlariga ixtisoslashuvning diversifikatsiyalanganlik darajasini baholash usullarini ishlab chiqish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PF-5611-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/-4143188>

2. Goncharova I.V., Rozanova T.P., Morozov M.A., Morozova N.S. Marketing turizma: uchebnoye posobiye. Moskva: Federalnoye agentstvo po turizmu, 2014. – 224 s.

3. Global Report on City Tourism - Cities 2012 Project (AM Reports: Volume Six). Madrid: UNWTO, 2012. – P. 8.

4. Kuskov A.S. Osnovi turizma: uchebnik. Moskva: KNORUS, 2008. – 400 s.

5. Krujaln V.I., Mironenko N.S., Zigern-Korn N.V., Shabalina N.V. Geografiya turizma: uchebnik. M.: Federalnoye agentstvo po turizmu, 2014. – 336 s.

6. Morozova M.A., Morozova N.S., Karpova G.A., Xoreva L.B. Ekonomika turizma: uchebnik. Moskva, 2014. – 306 s.

7. Robertson R. Glocalization: Space, Time and Local Theory // Journal of International Communication. 1994. № 1. – 7 p.

8. Pisarevskiy Ye.L. Osnovi turizma: uchebnik. Moskva: Federalnoye agentstvo po turizmu, 2014. – 384 s.

9. Xaitboyev R. Turizmning turlari va sohalarining o'ziga xos xususiyatlari va ularni tadqiq qilishning nazariy masalalari // "Servis" jurnali. № 3, 2015. – 43–48 b.

10. Xaitboyev R. O'zbekistonning cho'llarida turizmni tashkil qilish va rivojlantirishning strategik yo'nalishlari. Monografiya. «STAR-SEL» MCHJ. Nashriyot-matbaa bo'limi. Samarqand, 2022. – 175 b.

11. Xaitboyev R. Ekologik turizm. O'quv qo'llanma. «Fan va texnologiyalar» nashriyot-matbaa uyi. Toshkent, 2021. – 375 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>